
АГРАРНЕ, ЕКОЛОГІЧНЕ
ТА ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

В. І. КУРИЛО
В. Н. БОЛЬШАКОВ

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ
ЕФЕКТИВНОСТІ АГРОСЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Раскрываются возможности правового обеспечения мониторинга в качестве инструмента повышения эффективности в АПК Украины. На основе системного анализа понятия информационного права установлено, что для повышения эффективности применения правового обеспечения мониторинга в АПК Украины целесообразно использовать в качестве научной основы информационной деятельности опыт из различных областей науки.

On the basis of the system analysis of the concept of data protection law was provided, that for the increase of effectivity of application of the legal groundwork of monitoring in APK of Ukraine is advisably to use as scientific basis of informational activity experience from the different fields of science.

У сучасних умовах дедалі частіше менеджери фірм, що визначають стратегію корпорацій, використовують моніторинг (конкурентну розвідку, контролінг, консалтинг, бенчмаркінг, призма ефективності) – засіб, що не порушує закони та норми етики при збиранні, аналізі й використанні інформації про ресурси, вразливі місця та наміри конкурентів. З допомогою моніторингу менеджери проводять моніторинг конкурентного середовища, приділяючи особливу увагу виникненню нових конкурентів і технологій, які можуть докорінно змінити обстановку¹.

Основна мета конкурентної розвідки – зібрати відомості, які можуть забезпечити корпорації вирішальні конкурентні переваги. Цю думку обстоює і колишній генеральний директор і президент корпорації Nutra Sweet Роберт И. Флінн: «Конкурентна розвідка приносить нашій корпорації до 50 мільйонів доларів у рік. Ця цифра включає як реально одержаний додатковий прибуток, так і прибуток, який ми могли б втратити в результаті дій наших конкурентів»². Колишній президент корпорації Keltog USA Гарі Костлі попереджає: «Конкурентна розвідка приносить велику користь, тому що вона, виявляючи сильні сторони ваших конку-

---

© КУРИЛО Володимир Іванович – доктор юридичних наук, професор, академік АН ВО України, декан юридичного факультету НУБіП

© БОЛЬШАКОВ Вадим Натанович – кандидат юридичних наук, доцент НУБіП України

рентів, може вказати на слабкості вашої компанії у співставленні з ними. Компанія, яка не має такої інформації, зазнає поразки»³.

Джерелом фінансової кризи в США у 2008 р. є необґрунтовані з боку стратегічного аналізу новації у системі державного регулювання, які дали змогу отримувати іпотечні кредити на житло без підтвердження платоспроможності клієнта⁴.

Для розуміння шляхів підвищення ефективності моніторингу в АПК України важливо з'ясувати, що моніторинг (конкурентна розвідка) в організації бізнесу багато чого запозичив та використав з досвіду військової та урядової розвідки. Проблема в тому, що діяльність військової та урядової розвідки регулюється наказами, в межах доцільності, без врахування особливостей законодавства, а моніторинг (конкурентна розвідка) діє лише в межах законодавства держави та міжнародного права. Тому основною метою правового забезпечення моніторингу (конкурентної розвідки, бізнес-розвідки, контролінгу, консалтингу) є розробка концепції та створення законодавчої бази задля використання окремих науково обґрунтованих методів та засобів з різних галузей наук у процесі набуття, придбання, накопичення документованої або публічно оголошеної інформації громадянами, юридичними особами та державними установами в інтересах АПК України.

Як відомо, інформаційне право – галузь права, яка становить систему спеціальних правових норм, що виникають в інформаційній сфері (збирання, використання та поширення інформації). Це комплексна галузь, що ґрунтується на методах публічного і приватного права та використовує при вирішенні завдань правового регулювання інформаційних процесів практично весь арсенал правових механізмів⁵. Механізмом є сукупність станів, процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та інше явище⁶. А методом є прийом або система прийомів, що застосовуються в якій-небудь галузі діяльності (науці, виробництві тощо)⁷. Відповідно явищем є подія, факт, епізод⁸.

Публічне право, як відомо, є сукупністю галузей права, які регулюють суспільні відносини та забезпечують загальний (публічний), державний інтерес, на відміну від галузей права, що спрямовані на захист приватного інтересу індивідуального користувача⁹.

Згідно з Законом «Про інформацію» сукупність основних напрямів і способів діяльності держави з одержання, використання, поширення та зберігання інформації визначається як державна інформаційна політика¹⁰. Основними напрямками і способами державної інформаційної політики є: забезпечення доступу громадян до інформації; національних систем і мереж інформації; зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності; забезпечення ефективного використання інформації; сприяння постійному оновленню, запобіганню та зберіганню національних інформаційних ресурсів; створення загальної системи охорони інформації; сприяння міжнародному співробітництву в галузі інформації і гарантування інформаційного суверенітету України¹¹. Державну інформаційну політику розробляють і здійснюють органи державної влади загальної компетенції, а також відповідні органи спеціальної компетенції.

Інформаційна діяльність – це сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб, держави¹². Основними видами інформаційної діяльності є: одержання, використання, поширення і зберігання інформації¹³.

Одержання інформації – це набуття, придбання, накопичення відповідно до законів України документованої або публічно оголошеної інформації громадянами, юридичними особами і державою¹⁴.

Як було зазначено, одним з основних напрямів державної інформаційної політики є зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності. Відповідно одним з основних видів інформаційної діяльності є одержання інформації. Тому доцільно для одержання інформації використовувати наукову основу інформаційної діяльності тобто використовувати можливості окремих наук для проведення інформаційної діяльності.

Як відомо, криміналістика – це наука, що розробляє систему спеціальних прийомів, засобів та методів збирання, дослідження та використання судових доказів. Ці прийоми, засоби та методи використовуються в кримінальному судочинстві для запобігання, розкриття та розслідування злочинів, а також при судовому розгляді кримінальних і в деяких випадках цивільних справ. Тому криміналістичні методи є методами публічного і приватного права.

Відповідно механізмом також є сукупність станів, процесів, з яких складається і певне юридичне явище, яке можна визначити як правовий механізм. У зв'язку з тим, що інформаційне право використовує при вирішенні завдань правового регулювання інформаційних процесів практично весь арсенал правових механізмів, а при проведенні інформаційної діяльності для одержання інформації доцільно використовувати у якості наукової основи інформаційної діяльності методи криміналістики, інформаційної діяльності для одержання інформації, доцільно використовувати у якості наукової основи інформаційної діяльності методи криміналістики.

Це підтверджується наступним: криміналістична ідентифікація ДНК китів допомогла правоохоронним органам в природоохоронній сфері виявити нелегальних китобойів. Наприклад, спосіб виявлення кількості забитих та тих, що з'явилися на ринках Японії і Кореї малих китів на основі дослідження ДНК ссавців з метою ототожнення та діагностики видів китів та конкретних китів була встановлена кількість впольованих китів, що майже в два рази більше, ніж було офіційно заявлено¹⁵.

Також, при порушенні державного кордону РФ в районі Баренцева моря були порушені огорожі кордону. При ремонтуванні огорожі співробітники Пограничної служби РФ відповідно прохання співробітників місцевого заповідника передавали зразки хутра ведмедів – порушників у лабораторію з метою проведення ідентифікаційних експертиз для виявлення індивідуальних особливостей ДНК конкретного ведмеда. Завдяки цим дослідженням встановлена кількість ведмедів, що регулярно переміщувались з території Росії на територію Норвегії та в зворотному напрямку¹⁶.

Доцільним необхідно відмітити, що існує чотири види поняття «ідентифікація»: «1. Признание тождественности, отождествление объектов, опознание. 2. В криминалистике – установление тождества объекта или личности по совокупности общих или частных признаков (например, идентификация личности по почерку, по следам рук и т.п. 3. В психологии и социологии процесс эмоционального и иного самоотождествления личности с другим человеком, группой, образцом. 4. В технике, математике установление соответствия распознаваемого предмета своему образу (знаку) называется идентификатором»¹⁷.

У процесі стратегічного аналізу моніторингових дій авторами встановлено, що у значній частині перевірки достовірності інформації використовуються засоби криміналістичної ідентифікації – так, наприклад, для встановлення достовірності документу по почерку ідентифікується виконавець. При цьому ця обставина встановлюється без порушень закону. Також, наприклад, були підтверджені методами технічного дослідження документів напрямок та відстань, з яких була виконана фотозйомка об'єкта.

Таким чином найбільш ефективними для використання при проведенні моніторингу в АПК України методами підвищення достовірності результатів моніторингу є в межах наукової основи інформаційної діяльності методи криміналістики.

Доцільність зазначеного підтверджується наступним: Згідно Закону України 2007 «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтовне на інтереси людей відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку і підвищуючи якість життя.

При цьому в цьому ж Законі встановлено, що:

- ефективність використання фінансових, матеріальних, кадрових ресурсів, спрямованих на інформатизацію, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у соціально-економічну сферу, зокрема в сільське господарство, є низькою,

- рівень інформатизації окремих галузей економіки деяких регіонів держави є низьким,

- розвиток нормативно-правової бази інформаційної сфери недостатній.

Водночас склалися такі передумови, які вимагають прискореного розвитку інформаційного суспільства в Україні. Насамперед це пов'язано з соціально-економічною нерівністю, що виникає між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються в наслідок суттєвої різниці в темпах зростання обсягів та номенклатури товарів і послуг які виробляються і надаються завдяки інформаційно-комунікативних технологій. Така нерівність негативно впливає на конкурентоспроможність країн і життєвий рівень людей.

Це підтверджується тим, що аналогічні закони прийняті в розвинених країнах значно раніше (Великобританія, ФРН і Японія – 2000р).

При цьому Японія, що є країною з найбільш розвинутою економікою серед трьох зазначених і має найбільш розвинене інформаційне законодавство.

Так в Основному Законі Японії «О формуванні общества перспективных информационных и телекоммуникационных сетей» от 24.11. 2008р. стаття 1 проголошує: «Метою цього Закону є сприяння мірам по прискоренню та інтенсивному формуванню суспільства перспективних інформаційних і телекомунікаційних мереж шляхом затвердження основних ідей, принципів і формуючих мір, роз'яснення відповідальності уряду і місцевих органів управління, засад Стратегічного управління та сприяння формуванню суспільства перспективних інформаційних і телекомунікаційних мереж, а також забезпечення умов розвитку і реалізації програми пріоритетних принципів формування суспільства перспективних інформаційних і телекомунікаційних мереж з точки зору гострої

необхідності власної адаптації до швидких та корінних світових змін в соціально-економічній сфері, що викликана використанням інформаційних и телекомунікаційних технологій».

АПК України є комплексною складовою економіки України і представляє собою багатогалузеву сферу виробництва національного продукту, в якій значна кількість галузей створення національного продукту (сільськомашинобудівна, вироблення засобів захисту рослин, сільськогосподарських добрив тощо) підкорена створенню одного з основних елементів національного продукту – харчових продуктів. зазначена багатогалузевість АПК є підтвердженням його аналогічності інших галузях економіки, призначеним для створення національного продукту, для підвищення ефективності яких необхідне правове забезпечення моніторингу.

Зазначене свідчить про те, що на сучасному етапі розвитку суспільства, що правове забезпечення моніторингу в АПК України є одним з найдієвіших інструментів підвищення ефективності АПК України.

1. Прескот Д.Е., Миллер С.Х. Конкуренция разведка. – М., 2004. – С. 335.
2. Там само. – С. 211.
3. Там само. – С. 18.
4. Майдачевський І. У що вони вірять. // Тиждень. – 2009. – 20-26 лютого. – С. 42–43.
5. Виноградова Г.В. Інформаційне право України. – К., 2006. – С. 143.
6. Новий тлумачний словник української мови. – Т. 2. – К., 1999. – С. 910.
7. Там само. – С. 617.
8. Там само. – С. 942.
9. Юридический энциклопедический словарь. – М., 1984. – С. 415.
10. Закон України «Про інформацію» // Інформаційне законодавство України. Науково-практичний коментар / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка та І.С. Чижа. – К., 2006. – С. 230.
11. Там само. – С. 34–46.
12. Там само.
13. Там само. – С. 34–46.
14. Там само.
15. Экологический шпионаж // Популярная механика. – 2009. – № 1. – С. 18.
16. Пруттьев М. Восток и Запад встречаются на Сетере // Вокруг света. – 2008. – № 3. – С. 96–105.
17. Інформаційне законодавство країн Європи і Азії / Під заг. ред. Ю.С. Шемшученка та І.С. Чижа. – К., 2005. – С. 377.

Б. В. КИНДЮК
Д. А. АПОТОВСЬКИЙ

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ УКРАЇНСЬКИХ ЛІСІВ В ЧАСИ РЕВОЛЮЦІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ

В статтє проанализирован опыт организации охраны лесов в Украине разными органами власти в период революции и гражданской войны.

In the article it is done the analysis of legal experience organizing of forests protection in Ukraine by varies power organs in the period of the revolution and civil war.

Сучасний стан українських лісів близький до критичного внаслідок незаконних вирубок, пожеж, хвороб тощо. Правовий досвід, накопичений нашим наро-

---

© КИНДЮК Борис Володимирович – доктор геогр. наук, професор Одеського державного екологічного університету

© АПОТОВСЬКИЙ Дмитро Андрійович – викладач Одеського державного екологічного університету